

Tractament de restes humanes en les col·leccions del MUEC

Tractament de les restes humanes i eurocentrisme

Les línies estratègiques del MUEC incorporen una visió crítica de l'eurocentrisme amb què s'han tractat i interpretat les col·leccions, com fan molts museus arreu del continent.

La museologia internacional, i l'ICOM en particular, ha estat treballant la decolonialitat en les darreres dècades amb l'objectiu de fer una proposta de canvi i revisió en profunditat de la museologia.

Aquest procés d'anàlisi i transformació fa necessari treballar en els procediments i protocols de col·leccions i del museu per corregir biaixos i tractaments que no són prou respectuosos amb altres cultures ni aporten els elements per a la reflexió sobre les implicacions del colonialisme europeu i occidental.

En aquest sentit, una de les línies de treball que el MUEC es planteja abordar és el tractament de les restes humanes.

Descripció i coneixement de les restes humanes del MUEC

El MUEC disposa d'una col·lecció de més de 70.000 objectes entre els quals **hi ha 34 registres que corresponen a restes humanes**, principalment de tipus osteològic. S'entén per restes humanes tots aquells elements materials provinents del cos humà.

El MUEC estableix una **dobla diferenciació de les evidències humanes** en funció del tractament i del procés biològic. Així, es diferencia entre les que no han patit cap manipulació o tractament que n'afecti la morfologia i les que van servir, dins el seu context històric i cultural, com a matèria primera per a la fabricació d'objectes. Alhora es distingeix entre les restes que els individus poden perdre al llarg de la vida, sense necessitat d'una lesió, com són cabells, sang, dents o ungles, de les extremitats en algun moment *peri o post mortem*.

Aquest conjunt, fonamentalment osteològic, està format per vint registres que pertanyen al fons propi del museu i catorze que provenen de col·leccions privades actualment en préstec.

L'origen d'aquest repertori propi és divers. D'una banda, hi ha els ingressos provinents de personatges clau en la formació de les col·leccions del museu, com Leopoldo Gómez Alonso i Jordi Sabater Pi, entre els anys trenta i cinquanta del segle passat. També els fons que procedeixen d'organismes públics i entitats que els van depositar directament al museu o a l'Ajuntament, i que finalment van acabar al MUEC: Junta de Museus, Reial Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona, o l'Arxiu Històric de la Ciutat. En segon lloc, destaquen els ingressos dels viatges de recol·lecció organitzats pel mateix museu i pagats per l'Ajuntament de Barcelona, durant la dècada dels anys seixanta i setanta del segle XX. En aquests viatges participaven August Panyella, Eudald Serra i Albert Folch.

L'estudi osteològic sobre la col·lecció del museu ha permès fer una primera distinció de les restes òssies humanes de les no humanes pertanyents als fons propis. Cal completar aquest

estudi a mesura que es localitzi més material osteològic durant l'inventari en curs. Podem dir que les restes corresponen a cranis i mandíbules i també ossos diversos de les extremitats. Per orígens, en el moment actual podem indicar n'hi ha tres de l'Equador, un de Colòmbia, cinc de Papua Nova Guinea, un d'Austràlia, tres del Nepal, un de l'Índia, un de Guinea Equatorial, quatre de Catalunya i quatre de procedència desconeguda.

Marc de referència del tractament de restes humanes

En el cas de Catalunya i l'Estat espanyol no existeix encara un marc definit de mesures de tractament de restes humanes per a museus. Per aquest motiu, el MUEC pren com a referència les aportacions de l'ICOM i de països europeus com Alemanya, Gran Bretanya, Bèlgica i els Països Baixos, que sí que han desenvolupat marcs més o menys generals de tractament.

Per a la base del tractament del MUEC, també s'ha pres com a referència principal el document de les mesures de *Compromís* redactades pel Museu Nacional d'Antropologia de Madrid.

Mesures de tractament de les restes humanes al MUEC

1. Pel que fa a l'exposició de restes humanes

- No s'exposen restes humanes si no és imprescindible per entendre el discurs; en aquests casos el museu tracta d'obrir un espai de consulta i diàleg amb les comunitats d'origen.
- Les restes humanes sempre s'exposen contextualitzades.
- Les restes humanes sempre són presentades al públic amb respecte.

2. Respecte al préstec de restes humanes a altres institucions

- Les institucions que sol·licitin restes humanes que formin part de les col·leccions del MUEC amb motiu d'una exposició temporal o un dipòsit per formar part de la seva exposició permanent han de complir els compromisos del museu en matèria d'exposició de restes humanes.
- Un grup de treball format per membres de l'equip tècnic del MUEC, en què poden participar assessors externs i, si és possible, membres de les comunitats d'origen, en valoren les peticions.
- Com a la resta dels préstecs, les institucions han de complir els requisits necessaris en matèria de conservació i seguretat, que poden consultar al web del museu.

3. Respecte a la cessió d'imatges amb restes humanes

- Igual que passa amb els préstecs de béns, no se cedeixen imatges de restes humanes conservades al museu o imatges de fons de l'arxiu fotogràfic del museu on apareguin restes humanes quan el seu ús no estigui degudament justificat, la

imatge no s'acompanyi d'informació suficient per contextualitzar les restes representades o no siguin tractades amb el màxim respecte.

- En cap cas no se cedeixen imatges de restes humanes si les comunitats d'origen no volen que s'exposin públicament.
- Podeu consultar el procediment general per a la cessió d'imatges en aquest [enllaç](#).

4. Respecte a l'accés a les restes humanes per motius de recerca, documentació o altres

- El MUEC es compromet a mantenir actualitzat i disponible a la seva pàgina web un inventari de les restes humanes que es conserven al museu.
 - [Enllaç a l'inventari de restes humanes \(en construcció\)](#)
- Les persones que vulguin accedir a les restes humanes que es conserven al museu han de fer una sol·licitud raonada, tenint en compte aquesta carta de compromís, i dirigir-la a l'adreça: coleccionsmeb@bcn.cat. Hi han d'explicar el projecte en què s'emmarca la seva petició i justificar degudament la necessitat d'accedir a les restes.
- Un grup de treball format per membres de l'equip tècnic del MUEC, en què poden participar assessors externs i membres de les comunitats d'origen, si és possible, han de valorar les sol·licituds.
- Les persones que siguin autoritzades a accedir a les restes han de ser acompanyades pels membres de l'equip tècnic o del personal de suport del museu.
- Les restes han de ser tractades en tot moment amb respecte i dignitat.
- Quan acabi el treball de recerca, documentació o de qualsevol altre tipus que hagi motivat l'accés a les restes, cal enviar una còpia dels resultats al museu.
- No estan permeses amb caràcter general la presa de fotografies o la filmació ni la presa de mostres de les restes humanes que s'hi troben emmagatzemades. Aquesta possibilitat s'ha d'estudiar si la petició està degudament justificada.

5. Respecte a la conservació de les restes humanes

- La majoria de restes humanes es conserven agrupades en una columna d'armari reservada, sense barrejar amb altres registres, en un apartat específic i exclusiu per aquesta mena de materials, que disposa d'un sistema de climatització. Les altres mesures de conservació i seguretat són semblants a les de la resta de les col·leccions del museu.

6. Respecte a la incorporació a les col·leccions de noves restes humanes

- El MUEC no té intenció d'incorporar restes humanes sota cap fórmula als seus fons museogràfics.

Aquest conjunt de mesures de tractament de les restes humanes al MUEC entra en vigor a partir de la publicació al web del museu el gener de 2025. El MUEC es compromet a revisar-la i actualitzar-la periòdicament, així com a escoltar i valorar modificacions presentades per representants de totes les societats i cultures vinculades amb les col·leccions del museu.

Si en vols saber més...

[Aquí](#) pots consultar bibliografia sobre aquest tema.

[Aquí](#) pots consultar l'apartat de tractament de restes humanes d'altres museus.